

- використання різноманітних форм спілкування, особливо діалогу та полілогу;
- створення для учнів ситуації успіху;
- прояв довіри та толерантності в навчальній взаємодії;
- стимулювання учнів до здійснення колективного й індивідуального вибору навчальних завдань, форм і способів їх виконання;
- обрання прийомів і методів педагогічної підтримки як переважного способу організації діяльності учнів на уроці;
- використання учнями таких мовних зворотів, як “я думаю, що ...”, “мені здається, що...”, “на мою думку” тощо [7, с. 16].

Висновки. Отже, врахування специфіки конструювання особистісно орієнтованих уроків з дотриманням гуманних методів і прийомів виховання та навчання дітей, зі створенням атмосфери взаєморозуміння, творчості, довіри здатне сформувати високорозвинену й освічену особистість ХХІ ст.

До подальших напрямів дослідження слід віднести особливості розробки особистісно орієнтованого уроку в середній та старшій школі.

Література

1. Амонашвили Ш. Личностно-гуманная основа педагогического процесса / Ш. Амонашвили. – Минск, 1990. – 560 с.
2. Белкин А. Ситуация успеха. Как ее создать / А. Белкин. – М. : Просвещение, 1991. – 176 с.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / укл. і гол. ред. В. Бусел. – К., 2001. – 1140 с.
4. Газман О. Потери обретения в воспитании после 10 лет перестройки / О. Газман. – М. : Педагогика, 1996. – 91 с.
5. Кононко О. Особистісний підхід: суть та шляхи втілення в державній базовій програмі / О. Кононко // Дошкільне виховання. – 2000. – № 9. – С. 10–14.
6. Крутій К. Інноваційна діяльність у сучасному дошкільному навчальному закладі: методичний аспект / К. Крутій, Н. Маковецька. – Запоріжжя, 2006. – 128 с.
7. Личностно ориентированный подход в работе педагога: разработка и использование / под ред. Е. Степанова. – М., 2004. – 128 с.
8. Педагогическая энциклопедия : в 2 т. – М. : Сов. энциклопедия, 1964. – Т. 1. – 831 с.
9. Подмазин С. Личностно ориентированное образование: Социально-философское исследование / С. Подмазин. – Запорожье : Просвіта, 2000. – 250 с.
10. Построение модели личностно-ориентированной школы / под ред. И. Якиманской. – М. : Ин-т пед. инноваций РАО, 2001. – 128 с.
11. Савченко О. Дидактика початкової школи / О. Савченко. – К. : Генеза, 1997. – 400 с.
12. Якиманская И. Личностно ориентированное обучение в современной школе / И. Якиманская. – М. : Просвещение, 1998. – 164 с.

КОВАЛЕНКО О.Ю.

СТРУКТУРА СИСТЕМИ ОСВІТИ США

У сучасній педагогічній науці особливо актуальною є тема, пов'язана з функціонуванням системи освіти у Сполучених Штатах Америки. Така зацікавленість освітою цієї країни не є випадковою. Це пояснюється, насамперед, тим, що керівництво США розуміє важливість освіти й необхідність задоволення потреб країни у висококваліфікованих кадрах, які в майбутньому стануть потужним інструментом у справі перетворення США на передову країну світу.

Освіта у Сполучених Штатах ставала об'єктом аналізу багатьох вітчизняних та зарубіжних учених, зокрема Г. Дмитрієва, Н. Ємельянової, Е. Каверіної, Т. Кошманової, М. Красовицького.

Мета статті – проаналізувати систему освіти США та виділити основні складові. Переходячи до розгляду системи американської освіти, не зайвим буде наголосити на тому, що вона доволі відрізняється від тієї традиційної системи, до якої ми звикли. Насамперед, це пояснюється тим, що кожна система освіти заснована на певній філософії, яка зумовлена впливом конкретних суспільно-історичних умов і факторів, які визначають її парадигму.

Структурно система освіти США складається з трьох рівнів (початкової, середньої та вищої освіти), кожен з яких має власні особливості й ділиться на кілька підрівнів. Отже, першим рівнем початкової освіти є ясла, які маленькі американці починають відвідувати у три роки. У цих закладах створено всі необхідні умови для фізичного, розумового та емоційного розвитку кожної дитини. Як правило, на цьому етапі основну увагу приділяють індивідуальному розвитку вихованців, а спілкування з ними має суто ігровий характер, що повністю відповідає віковим особливостям цього періоду.

Хоча багато юних американців і відвідують дошкільні заклади (ясла) з раннього віку, вважається, що формальна освіта починається з п'яти років, коли дитина починає ходити до дитячого садка, у якому відбувається перехід від ігор до навчання. Головним завданням вихователів у цей час стає сприяння загальному розвитку дитини, допомога у виявленні здібностей і нахилів, оволодіння певними знаннями, вміннями та навичками. Таким чином, у період перебування дитини в дитячому садку активно формується підґрунтя для її подальшого навчання.

У віці від 6 до 11 років дитина відвідує початкову школу, а вже у 12 років переходить до молодшої середньої школи. Існує у Сполучених Штатах і так звана “старша середня школа”, яку американські діти закінчують у 15 років і яка є останнім етапом на шляху здобуття ними середньої освіти. Слід зауважити, що “...з самого моменту зародження американської держави школа створювалась як навчальний заклад, який існує за ініціативою й на кошти тієї чи іншої місцевості. Через це школи дістали назву “public” – суспільні й зберігають її й до цього часу. Цей термін добре відображає становище американських шкіл, їхню систему управління й фінансування, яка відрізняється крайньою децентралізацією” [3, с. 75].

У Сполучених Штатах на сьогодні нараховується більше ніж 100 тисяч шкіл, які традиційно поділяються на державні, які фінансуються за рахунок певного штату чи різноманітних державних установ, та приватні, що отримують фінансування від батьків учнів. Державні школи становлять у США більшу частину – в них навчається приблизно 85% американських дітей. Пояснити це можна кількома причинами: по-перше, і це для багатьох сімей найголовніше, навчання в державних школах безкоштовне; по-друге, вони, як правило, знаходяться недалеко від місця проживання дитини, що виключає необхідність сплати за проїзд, оскільки учнів привозить до навчального закладу спеціальний шкільний автобус. Але вони мають один головний недолік – “ці школи орієнтовані на середніх учнів. Викладачі, як правило, залишають без особливої уваги “двієчників” та “відмінників” [6, с. 2].

Що ж стосується приватних шкіл, то слід зазначити, що прийом до них відбувається після проходження дитиною тестування або співбесіди. Багато американців віддають перевагу саме приватним школам, але тільки за умови, що вони в змозі оплатити навчання своєї дитини, оскільки “...за даними журналу Private School Review, на рік батьки мають сплатити від 12 тис. до 30 тис. дол. США. Тобто вартість навчання досить висока й цілком може бути порівняна з вартістю навчання в університеті” [6, с. 3].

Порівняно з державними школами, приватні мають значні переваги. По-перше, завдяки невеликій кількості учнів у класі вчитель має змогу приділити достатньо ува-

ги кожному з них. По-друге, значні матеріальні ресурси, які поповнюються за рахунок батьків, пропонують майже необмежені можливості для всебічного розвитку учнів із залученням передових технологій. Крім того, у цих школах створюються належні умови для ефективного навчання обдарованих дітей. На практиці це виявляється у використанні різних форм організації навчального процесу, серед яких виділяють поділ учнів за здібностями або інтересами, метод проектів, програмоване навчання тощо.

Закінчивши державну або приватну школу, американські діти отримують диплом про здобуття повної середньої освіти, що дає їм змогу подавати документи до вищого навчального закладу, питання вибору якого заслуговує на окрему увагу. Учні, які мають наміри навчатися у вищій школі, починають пошуки відповідного навчального закладу заздалегідь – ще в період навчання у старшій середній школі. Допомагають їм у цьому електронні комп'ютерні мережі, засоби масової інформації, рекламні відділи закладів вищої освіти.

Найпопулярнішим засобом отримання інформації на сьогодні є глобальна мережа Інтернет, за допомогою якої абітурієнти мають можливість одержати консультації, навчально-методичні матеріали та підручники. Тобто вищі навчальні заклади створюють для своїх потенційних студентів усі необхідні умови, абітурієнту залишається обрати той заклад, який відповідає його вимогам і планам на майбутнє.

Говорячи про систему вищої освіти США, не зайвим буде наголосити на тому, що "... у Сполучених Штатах Америки суворої централізації в керівництві вищими навчальними закладами не існує. Немає тут і єдиного центру, який координує вищі навчальні заклади... Вищі навчальні заклади у правовому відношенні є самостійними й підпорядковуються лише радам опікунів чи урядовим організаціям штатів, через які й здійснюється керівництво" [4, с. 13–14]. Таким чином, у Сполучених Штатах не існує централізованого планування підготовки спеціалістів з вищою освітою, оскільки вся система освіти підпорядковується органам управління певних штатів.

Багато дослідників пропонують власну класифікацію закладів вищої освіти США. Зокрема, Д.Брюс, посилаючись на Фонд Карнегі, пропонує такий їх поділ:

- дослідницькі університети;
- коледжі-магістратури та університети;
- бакалаврські коледжі;
- асоційовані коледжі;
- спеціалізовані вищі навчальні заклади [1, с. 92].

Така класифікація, на нашу думку, є досить ґрунтовною і має свої певні критерії для такого розподілу, але ми будемо дотримуватись того погляду, що освіту у США можна здобути в різноманітних закладах, які загалом діляться на три типи: коледжі, університети та спеціалізовані інститути. Коледжі – найбільш поширений тип вищого навчального закладу у Сполучених Штатах. Перші коледжі з самого часу свого виникнення більше нагадували загальноосвітню школу, оскільки були орієнтовані на розвиток інтелектуальних здібностей студентів і не гарантували здобуття ними професійної освіти. Але в процесі подальшого розвитку ситуація докорінно змінилася – спрямованість навчання в коледжах стала більш професійно орієнтованою. Крім того, слід зауважити, що "...єдина система освіти, наукових досліджень та поширення наукових звань вперше сформувалась саме в цих вищих навчальних закладах" [2, с. 69].

На сьогодні американські коледжі поділяються на три види. По-перше, це дворічний коледж, після закінчення якого студент здобуває ступінь молодшого спеціаліста, до якого додається також спеціальне визначення, що означає професійне спрямування – спеціаліст гуманітарних, технічних, природничих наук тощо. По-друге, це чо-

тирирічний коледж, закінчивши який студент здобуває ступінь бакалавра. Особливою відмінністю цих коледжів є те, що студентам, які в них навчаються, надається більш різнобічна освіта з двома роками роботи в напрямі їхнього спеціалізації. По-третє, це "...багатоаспектні або комплексні коледжі, які прирівнюються до багатоаспектних чи комплексних університетів зі строком навчання більше ніж чотири роки, після закінчення яких присвоюються ступені бакалавра та магістра" [2, с. 69]. Ступінь, здобутий після закінчення одного з названих коледжів, дає можливість обіймати невисоку посаду в будь-якій американській компанії або ж продовжити навчання в університеті.

Університети за своєю структурою є найбільшими одиницями вищої школи США і являють собою "...об'єднання різноманітних коледжів та шкіл (вищих) в один комплексний вищий заклад широкого профілю" [4, с. 9]. Перші американські університети, подібно до перших коледжів, не надавали своїм студентам належних знань у професійній сфері, необхідних для практичного застосування. У процесі свого подальшого розвитку і зростанні потреб у висококваліфікованих спеціалістах в університетах більше уваги стали приділяти саме професійному навчанню студентів, спрямованому на оволодіння практичними вміннями та навичками.

Сучасні університети США умовно поділяються на дослідницькі, в яких проводяться наукові дослідження й паралельно ведеться навчання студентів, і недослідницькі, в яких здійснюється тільки навчальний процес. На сьогодні дослідницькі університети виконують три основні функції:

- надають населенню країни вищу освіту;
- проводять наукові дослідження;
- упроваджують у виробництво результати наукових досліджень [2, с. 64].

Здійснення дослідницькими університетами саме цих трьох функцій, на думку американських спеціалістів, робить їх найбільш прийнятними на сучасному етапі розвитку суспільства. Слід підкреслити, що ці заклади, у своїй більшості, є приватними, оскільки потребують великих фінансових витрат на свою діяльність. Що ж стосується недослідницьких університетів, вони є державними закладами освіти окремих штатів і великих міст, і, порівняно з дослідницькими, мають значно більшу кількість студентів.

Поряд з коледжами та університетами заклади вищої освіти представлені також спеціалізованими інститутами, які пропонують "...на відміну від університетів і коледжів, навчання в одній професійній галузі" [2, с. 70]. Слід зауважити, що самостійних спеціалізованих інститутів у США залишилось небагато, оскільки більша частина з них увійшла до складу великих університетів і коледжів.

Варто сказати, що, незважаючи на недосконалість системи вищої освіти у Сполучених Штатах, вона вважається однією з кращих у світі. На сьогодні у країні нараховується близько 3000 вищих навчальних закладів, в яких у цілому навчається більше ніж 17 мільйонів студентів як із США, так і з інших країн, що свідчить про популярність та визнання американської вищої освіти у світі.

Отже, проаналізувавши систему освіти США, ми дійшли таких **висновків**:

- 1) освіта у країні складається з трьох рівнів – початкової, середньої та вищої;
- 2) початкова освіта, у свою чергу, складається з ясел, дитячого садка та початкової школи, яку дитина закінчує в 11 років;
- 3) середня школа ділиться на молодшу та старшу;
- 4) вищу освіту в країні можна здобути в таких вищих навчальних закладах, як коледжі, університети та спеціалізовані інститути;
- 5) усі заклади освіти поділяються на державні, які отримують фінансове забезпечення від уряду, та приватні, які фінансуються за рахунок сплати студентами за навчання.

Підсумовуючи, варто також наголосити на тому, що уряд Сполучених Штатів намагається вдосконалити систему освіти на всіх рівнях і надає величезну фінансову допомогу для її розвитку. Ще у 1991 р. президент США Джордж Буш виступив з програмою “Америка 2000. Стратегія освіти”, у якій було сформульовано головну мету країни – Америка мала стати світовим лідером, взірцем для інших держав світу. Це стосувалося це й системи освіти: “В американській освіті не має бути рівних у ХХІ ст. Освіта – основа високої якості нашого життя. Вона є серцевиною нашої економічної потужності та безпеки, нашої здатності до творчості у галузі витончених мистецтв та літератури, нашої винятковості в науках й, врешті-решт, увічнення наших культурних цінностей. Освіта – це ключ, який дасть змогу забезпечити конкурентоспроможність Америки на міжнародному рівні” [5, с. 10]. Як бачимо, завдання, поставлене президентом країни наприкінці ХХ ст., успішно реалізовується на всіх рівнях освіти й досягає кінцевої мети – освіта у США на сьогодні є для багатьох країн взірцем для наслідування.

Література

1. Брюс Д. Система вищого образования в США: структура, руководство, финансирование / Д. Брюс // Университетское управление. – 2003. – № 5–6 (28). – С. 92–102.
2. Каверина Э.Ю. Высшие учебные заведения США: структура и классификация / Э.Ю. Каверина // США-Канада. Экономика, политика, культура. – 2004. – № 7. – С. 51–71.
3. Малькова З.А. Современная школа США / З.А. Малькова. – М., 1971. – 75 с.
4. Станис В.Ф. О высшем образовании в США / В.Ф. Станис, Л.С. Чередниченко. – К., 1970.
5. Цырлина Т. Америка 2000 / Т. Цырлина, О. Долженко // Народное образование. – 1992. – № 11, 12. – С. 10.
6. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.washprofile.org.

КОВАЛЬ С.М.

ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ УЧНІВ РІЗНОЇ СТАТІ І ЇХНІЙ ВПЛИВ НА НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИЙ ПРОЦЕС

Характерною рисою сучасної освітньої парадигми є підвищений інтерес до людини як об’єкта навчально-виховної діяльності з її особистісними характеристиками та здатностями до повної самореалізації в житті. Проблема особистісно орієнтованого навчання та виховання на сьогодні тісно пов’язана із статевою диференціацією особистості, урахуванням гендерних відмінностей, що визначають особливості вирішення низки педагогічних завдань.

На сьогодні зроблено певні кроки в дослідженні проблеми особистісного підходу до навчання та виховання на рівні початкової та середньої школи (С.І. Подмазін, О.Я. Савченко, І.С. Якиманська), процесу виховання (І.Д. Бех), у профільному навчанні старшокласників (В.В. Рибалка), у вищих закладах освіти (А.М. Алексюк, І.А. Зязюн, О.І. Севастьянов, В.В. Сериков, В.А. Семиченко, С.О. Сисоєва, О.М. Пехота, Л.П. Пуховська). Для того, щоб педагогічні працівники враховували гендерні особливості своїх вихованців, вчені-педагоги та психологи рекомендують, по-перше, визначити свою гендерну домінанту, по-друге, визначити її в кожного з дітей. Російський учений В. Симонов під гендерною домінантою розуміє перевагу або фемінних, або маскуліних якостей конкретної особистості, що далеко не завжди збігається з її статтю [8]. Учений наполягає на тому, що навчально-виховна робота має враховувати склад колективу (жіночий, чоловічий чи змішаний), чинники, які сприяють якісному засвоєнню навчального матеріалу та ефективності виховних дій педагога.

У сучасних психолого-педагогічних дослідженнях дедалі частіше розглядається процес формування особистості як представника певної статі, як носія деяких